

Måndagen den 18 februari

Kl. 11.00

*Om åtgärder mot
ungdomsarbets-
lösheten i Gävle-
borgs län*

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 8 innevarande månad:

§ 2 Om åtgärder mot ungdomsarbetslösheten i Gävleborgs län

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara *Iris Mårtenssons* (s) den 8 februari anmälda fråga, 1979/80:312, och anförde:

Fru talman! Iris Mårtensson har frågat mig vilka insatser jag är beredd göra för att trygga sysselsättningen för ungdomar i Ljusdals kommun och andra orter med hög ungdomsarbetslöshet i Gävleborgs län.

Konjunkturförbättringen under det senaste året har haft klart positiva effekter på arbetsmarknaden i alla län, även i de mest utsatta. Arbetskraftsefterfrågan har ökat avsevärt, och allt fler arbetslösa har kunnat erhålla arbete på öppna marknaden. Fortfarande har emellertid ungdomarna och i synnerhet de yngsta problem med att få en fast förankring på arbetsmarknaden.

För att AMS skall kunna ordna beredskapsarbeten i behövlig omfattning bl. a. i Gävleborgs län har regeringen nyligen anvisat ytterligare 500 milj. kr. till sådana arbeten. Beloppet överensstämmer med vad AMS anser sig behöva. Vid jämförelse med vad som anvisades för förra vintern har arbetsmarknadsstyrelsen och regeringen bedömt att behovet av beredskapsarbeten är lägre i år. I syfte att förhindra missförstånd vill jag samtidigt påpeka att bidragsnivåerna för beredskapsarbeten ligger fast.

När det gäller den mer långsiktiga planeringen av ungdomsåtgärder vill jag peka på att det är viktigt att finna nya former för att underlätta övergången från skola till arbetsliv, inte minst för de ungdomar som inte börjar i gymnasieskolan eller annan utbildning. De förändringar av statsbidragen för inbyggd utbildning och lärlingsutbildning som statsrådet Mogård har föreslagit i budgetpropositionen syftar till att söka ge fler ungdomar en utbildning som är avpassad till deras intresse. Inom regeringskansliet övervägs f. n. ytterligare långsiktiga åtgärder inom skolans ram för 16–18-åringar.

IRIS MÅRTENSSON (s):

Fru talman! Jag vill först tacka statsrådet för svaret på min fråga.

Statsrådet säger i svaret: "Arbetskraftsefterfrågan har ökat avsevärt, och

Måndagen den
18 februari 1980

*Om åtgärder mot
ungdomsarbets-
lösheten i Gävle-
borgs län*

allt fler arbetslösa har kunnat erhålla arbete på öppna marknaden. Fortfarande har emellertid ungdomarna och i synnerhet de yngsta problem med att få en fast förankring på arbetsmarknaden."

När man granskar konjunkturprognoserna, finner man att de inte är lika positiva över hela landet och särskilt då inte i skogslänen.

Ungdomar i beredskapsarbete bör erbjudas fast anställning i företag och förvaltningar. En sådan utveckling bör stimuleras genom särskilt finansiellt stöd från samhället till arbetsgivare som erbjuder beredskapsarbetande ungdomar under 20 år fast anställning. Kommer regeringen att framlägga något förslag om åtgärder för att ge ungdomar i beredskapsarbete fast anställning?

I statistiska centralbyråns senaste arbetskraftsundersökning sägs att arbetslösheten ökade igen i januari. Vidhåller AMS sin syn på att konjunkturprognoserna är gynnsamma och att beredskapsarbeten inte är lika nödvändiga under de närmaste åren, då kommer Hälsingland och Gästrikland att drabbas mycket hårt.

Vid årsskiftet 1979-1980 hade vi i Ljusdals kommun 195 arbetslösa ungdomar under 25 år. Vi hade noga räknat 72 arbetslösa under 20 år, trots att vi hade 125 i beredskapsarbete. Skulle ungdomarna nu kastas ut till sysslolöshet, kommer det att ge återverkningar som kostar samhället mycket pengar och leder till många mänskliga tragedier.

För att man skall kunna fortsätta beredskapsverksamheten i normal omfattning måste pengar till. Jag är glad att i dag höra att man har anvisat ytterligare 500 milj. kr. till Gävleborgs län. För många människor är ju beredskapsarbete det enda alternativet till arbetslösheten.

Det måste tas ett samlat grepp om den ekonomiska politiken, så att den återskapar styrkan i den svenska ekonomin och ger oss möjligheter att långsiktigt förverkliga målet arbete åt alla.

Vi måste lägga grunden för en balanserad ekonomisk tillväxt.

Att vara ung och känna att man står utanför, att man saknar värde och betydelse, gör riskerna stora att sociala problem uppstår.

För att eliminera dessa risker måste statsmakterna samla sig till en genomarbetad sysselsättningspolitik. Sysselsättningsutredningen lade fram ett gott underlag för detta. Hade det inte, herr statsråd, varit ett litet försök, en vilja att komma till rätta med sysselsättningsproblematiken om regeringen lagt fram en proposition om sysselsättningspolitiken nu i vår? Varför avvakta till budgetåret 1980/81, när problemen ändå är så stora som de är i dag? Om vi hade fått ett förslag från regeringen om en offensiv sysselsättningspolitik i vår, så skulle denna ha kunnat översättas i praktisk handling mot slutet av året.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Jag vill först göra några kommentarer till den bedömning av konjunktursituationen som Iris Mårtensson startade sitt inlägg med. Vi har ju fått ett ökat antal lediga jobb generellt sett, och jag sade i mitt svar att det påverkar alla län, inkl. Gävleborgs län. Därför har vi kunnat göra en viss

minskning i tilldelningen av resurser till beredskapsarbeten. Av svaret framgår att vi tilldelat AMS de 500 milj. kr. man begärt. Jag vill göra en korrigerig till protokollet, nämligen att dessa 500 milj. kr. självfallet inte gäller Gävleborgs län, utan det är tilldelningen till AMS för hela landet.

Iris Mårtensson ställde ett par frågor till mig. Hon tog bl. a. upp sysselsättningsutredningen och undrade varför regeringen inte lägger fram något förslag om sysselsättningspolitiken redan nu i vår. Jag har svarat på detta tidigare här i kammaren. Vi har just nu fått in remissvaren, och exempelvis Arbetsgivareföreningen kom med sitt svar så sent som föregående vecka. Det är ett mycket omfattande utredningsmaterial, där sysselsättningsutredningens betänkande är en del. Men det finns en rad andra utredningar som också tar upp arbetsmarknadsfrågorna inför 1980-talet. Det betyder att det är ett mycket stort arbete som skall utföras innan vi kan presentera riksdagen ett bra förslag till hur vi ser på sysselsättningsfrågorna inför 1980-talet. Jag tror därför att det är en mycket rimlig föresats att förslag skall läggas fram under budgetåret 1980/81, som jag också har sagt i budgetpropositionen.

Får jag också avslutningsvis bara säga att det ändå finns en hel del nyanställningstillfällen även i Ljusdals kommun, vilket gör att läget där har förbättrats på det sätt som jag i mitt förra inlägg började med att peka på.

IRIS MÅRTENSSON (s):

Fru talman! Jag vill först tacka statsrådet för kompletteringen angående de 500 miljonerna.

Visserligen har det funnits möjligheter för ungdomar att få sysselsättning i Ljusdals kommun, men när företagen vill anställa personer – speciellt då det gäller ungdomar – söker de i första hand sådana som har praktik och utbildning. De som inte har varit ute på arbetsmarknaden har ju inte hunnit få någon praktik, och på det sättet är många av våra ungdomar redan stoppade.

Jag har läst ett protokoll från december månad när arbetsmarknadsministern fick ungefär samma fråga om en proposition om sysselsättningspolitiken. Där verkar det som om det skulle komma något förslag från regeringen i början av året. Jag förstår visserligen att det är mycket arbete kvar sedan remissinstanserna har lämnat sina svar, men jag hoppas verkligen att det inte dröjer alltför länge inpå nästa budgetår innan propositionen kommer. Det är nämligen utomordentligt viktigt för oss alla att vi kan hjälpa till att skapa sysselsättning för ungdomen. Den ungdom som inte får arbete känner sig utanför, och det uppstår direkt många sociala problem för dem.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Att ge ungdomen sysselsättning är något av en huvuduppgift för oss i regeringen. Jag tycker också att vi genom de olika förslag som vi har lagt fram i riksdagen har visat att vi tar den här frågan på allvar och gör vad vi kan för att finna lämpliga vägar att underlätta för ungdomarna och att ge dem

*Om åtgärder mot
ungdomsarbets-
lösheten i Gävle-
borgs län*

en chans att få ett arbete. Inte minst gäller detta vår strävan att underlätta ungdomarnas övergång från skola till arbetsliv, vilket Iris Mårtensson var inne på i sitt senaste inlägg. Som Iris Mårtensson säkert känner till – det framgår f. ö. också av mitt svar – förbereder vi en proposition med förslag till förbättringar på det området, innebärande att man bygger in mer av praktisk verksamhet i gymnasieskolan och gör utbildningen företagsförlagd. Jag tror att det är en av de vägar som vi bör pröva för att hjälpa ungdomarna på ett effektivare sätt.

IRIS MÅRTENSSON (s):

Fru talman! Ytterligare en väg att stimulera ungdomar till fortsatt utbildning efter grundskolan är enligt min mening att förbättra studiestödet – samhällets ekonomiska stöd till ungdomar i gymnasieskoleåldern varierar ju kraftigt, och dess storlek är bl. a. beroende av i vilken form utbildningen bedrivs. Utgångspunkten för den reform som vi från socialdemokratiskt håll har föreslagit har varit att öka studiehjälpen för 16–19-åringar genom att utnyttja de finansiella resurser som frigörs vid en successiv övergång från beredskapsarbete till varvad utbildning. Jag anser att det enda raka är att arbeta från den utgångspunkten i fortsättningen.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! De tankar som Iris Mårtensson nu för fram och som väckts i socialdemokratiska motioner är ju inget annat än de grundidéer som jag i ett tidigare skede har presenterat i en promemoria från arbetsmarknadsdepartementet. Men, fru talman, jag vill tillägga att det inte är så okomplicerat att få detta att gå ihop. Det är en väldig spännvidd mellan de olika studiesociala systemen, och den blir inte mindre av att man också bör ta hänsyn till de lönemöjligheter som finns för dem som har en praktikutbildning eller en lärlingsutbildning. Denna stora spännvidd måste vi komma till rätta med, och vi får se hur vi skall kunna lösa det så småningom. Jag håller med om att man bör försöka få mer av ansvaret förlagt till gymnasieskolan, och det är också vad vi siktar på i första omgången när vi lägger fram ett förslag till riksdagen.

Låt mig också påpeka, fru talman, att jag aldrig har sagt att det skall komma en sysselsättningspolitisk proposition i början av år 1980. Jag har hela tiden talat om budgetåret 1980/81, och den inriktningen står jag fast vid.

IRIS MÅRTENSSON (s):

Fru talman! Jag vill bara stryka under att det är nödvändigt att samhället också intensifierar sitt arbete med att skaffa fram praktikplatser.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 3 Om användningen av specialdestinerade medel för sysselsättningsskapande åtgärder

Nr 87

Måndagen den
18 februari 1980

*Om användningen
av specialdestine-
rade medel för
sysselsättningska-
pande åtgärder*

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN erhöll ordet för att besvara Karin Israelssons (c) den 30 januari anmälda interpellation, 1979/80:129, och anförde:

Fru talman! Karin Israelsson har frågat om jag är beredd att medverka till att en ändring kommer till stånd så att specialdestinerade medel för sysselsättningskapande åtgärder inom ett visst område ger arbetstillfällen för den ortsbundna befolkningen inom detta område.

Bakgrunden till Karin Israelssons fråga är att riksdagen i mars 1979 bl. a. anvisade 40 milj. kr. för att fullfölja den påbörjade upprustningen av vägen 1140 mellan Ammarnäs och Sorsele.

I interpellationen påpekar Karin Israelsson att anbudsförfarandet när det gällde att anta entreprenör för den aktuella etappen av vägbyggandet skedde helt i enlighet med gällande bestämmelser. Den i kommunen verksamma åkerirörelsen antogs dock inte som entreprenör.

Jag delar uppfattningen att sysselsättningssituationen i det inre Västerbotten är besvärlig. Det var bl. a. mot den bakgrunden som riksdagen, på mitt initiativ, beslutade om en rad sysselsättningskapande åtgärder i Vindelälvsområdet. Jag finner det angeläget att, i den mån medel för sysselsättningskapande åtgärder specialdestineras, åtgärderna får så stor effekt som möjligt. Arbetskraften till detta omfattande vägprojekt rekryteras därför lokalt genom arbetsförmedlingen. Att gripa in och minska möjligheterna till pris konkurrens vid upphandlingen av transport- eller maskintjänster vore däremot inte ändamålsenligt. Det leder lätt till monopolsituationer. Höjda kostnader för sysselsättningskapande åtgärder skulle kunna minska statens möjligheter att stödja sysselsättningen i utsatta regioner.

KARIN ISRAELSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation.

Av svaret ser jag att arbetsmarknadsministern inte ämnar vidta någon som helst åtgärd för att ändra rådande praxis när det gäller anbudsförfarandet vid vägbyggen där speciella medel är tilldelade för att skapa arbetstillfällen. Jag beklagar detta.

I de kommuner som genom det s. k. Vindelälvspaketet fick möjligheter att ordna arbete för sina invånare har man med förvåning sett vad som nu ägt rum. Det går i dag åtta lastbilsåkare arbetslösa i Sorsele kommun på grund av att deras anbud via bilfrakt inte godtogs. Detta drabbar även åkerinäringen i omkringliggande kommuner, bl. a. Arjeplog och Malå. Det är av hävd så att man där brukar dela på arbetstillfällena och vid behov lejer lastbilsåkare av varandra.

Vi som bor i dessa kommuner anser det inte vara meningen att de tilldelade medlen skall tillföras näringsidkare i andra delar av Västerbotten, där underlaget för arbete är betydligt bättre än i inlandet och i glesbygden. Jag

Måndagen den
18 februari 1980

*Om användningen
av specialdestine-
rade medel för
sysselsättningsska-
pande åtgärder*

vill därför förtydliga min fråga: Är arbetsmarknadsministern beredd att gå in och se över upphandlingsreglementet, så att det blir möjligt att i första hand ge arbete till de i kommunen boende i de fall särskilda medel anslås?

Landsting och kommuner har i vissa fall ändrat sina bestämmelser på sådant sätt att det i första hand ges beställningar till de inom regionen boende. Arbetsmarknadsläget i exempelvis Sorsele kommun är svårt, och det ser mycket illa ut att de statliga medel som nu anslagits går kommunen förbi. Jag vädjar därför om att man låter göra en översyn av bestämmelserna och att ett utrymme skapas som gör det möjligt att genom en förhandling nå ett acceptabelt pris på tjänster som upphandlas. Vi ser med oro på utvecklingen. AMS-stationen i Tärna drogs in, vilket skapade arbetslöshet bland de åkare som är bosatta där.

Detta är allvarliga problem för oss som bor i dessa trakter. Jämförda med de kriser som drabbar andra landsändar verkar våra problem små, men det här bör ses i ett längre perspektiv. Vi har under en lång rad av år förlorat arbetstillfällena med den följderna att människor har flyttat från kommunerna. Vi värnar därför varmt om de arbeten som finns kvar och hoppas naturligtvis att nya arbeten skall komma, eftersom vi tror på en positiv utveckling i denna del av Sverige. Därför anser vi att alla bör ta sin del av ansvaret när det gäller att behålla befintliga näringar.

Arbetsmarknadsministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Den här frågan har ju varit uppe till diskussion då och då. Man har övervägt om man skall ändra upphandlingskungörelsen, så att den får en verkan mera direkt riktad till den ort där man ordnar beredskapsarbeten, exempelvis av det här diskuterade slaget. Av flera skäl har vi då alltid ställt oss avvisande. Ett är naturligtvis det att man, som det står i mitt svar, på bästa sätt måste försöka hålla nere kostnaderna för olika insatser. Låter man olika entreprenörer tävla om ett arbete, får man givetvis en konkurrenssituation som innebär att man kan få fram flera arbeten för samma summa pengar, vilket självfallet är ett huvudintresse. Därför måste vi vara återhållsamma med att låta det växa fram någon form av monopolsituation, vilket det skulle bli om man säger: Nu är det endast den här entreprenören som får vara med och tävla om detta jobb.

Det finns naturligtvis också mer principiella skäl till att ha upphandling i fri konkurrens. Också internationella jämförelser talar för detta.

Det har också sagts ut att man i möjligaste mån skall använda sig av lokal arbetskraft när anbud ges. Man kan alltså binda upp en entreprenör genom att säga att han eller hon skall använda sig av lokal arbetskraft.

Vid det projekt som nu diskuteras, vägbygget, har ett fyrtiotal människor sin sysselsättning, om jag är rätt informerad, och av dem är åtminstone hälften från den lokala arbetsmarknaden. Det betyder ändå att detta beredskapsprojekt är en betydande resurs för en förbättrad arbetsmarknad inom just det här området.

Får jag också säga att en avgränsning av rätten att tävla om entreprenader skulle betyda att exempelvis åkare i Sorsele inte skulle ha chans att tävla om

projekt i grannkommunerna, där de också skulle kunna få intressanta arbetsuppgifter.

Sammantaget menar jag att det är till fördel att vi behåller den fria konkurrensen, med de möjligheter den ger att rikta utbudet av arbetstillfällen till just den lokala arbetsmarknaden, när villkoren för entreprenaden fastställs. Med de metoderna tror jag att man vinner de bästa resultaten.

KARIN ISRAELSSON (c):

Fru talman! Vad jag menar är inte att någon monopolställning skall skapas för det s. k. bilfraktbolaget i Sorsele samhälle. Det finns redan i dag en praxis i grannkommunerna när sådana här arbeten kommer till stånd. Den innebär att man inte lägger in anbud utan låter det lokala företaget komma med sitt anbud.

Jag vet också att det finns möjligheter, när man har lämnat in ett anbud och det inte håller, att komma efteråt med krav på ekonomisk ersättning. Det kan i vissa fall innebära att det lämnade anbudet inte överensstämmer med den faktiska kostnaden för bygget i fråga, utan att det kanske hade blivit billigare om man anlitat det lokalt anknutna åkeriföretaget.

Jag tycker det är viktigt att det kommer fram att alla pengar som anslås inte kommer kommunen till del och att det kan finnas behov utöver detta. Det är mycket betydelsefullt för Sorsele kommun att det finns underlag för den servicenäring som åkerirörelsen utgör. Finns inte det underlaget kommer människor att tvingas flytta från orten, och vad det skapar för problem är vi väl medvetna om.

Jag tror att man skulle kunna diskutera fram lokala lösningar utan att behöva ändra alltför mycket i reglementen. Det bör finnas ett förhandlingsutrymme utan att det skapas en monopolställning för det lokalt bundna företaget, och det utrymmet tycker jag att man skulle ha kunnat utnyttja i det här fallet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 4 Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkande 1979/80:21

Justitieutskottets betänkande 1979/80:20

Lagutskottets betänkanden 1979/80:19 och 24

Utbildningsutskottets betänkande 1979/80:16

Trafikutskottets betänkande 1979/80:8

Jordbruksutskottets betänkande 1979/80:25

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1979/80:13 och 14

§ 5 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställning 1979/80:146

Nr 87

Måndagen den
18 februari 1980

*Om användningen
av specialdestine-
rade medel för
sysselsättningska-
pande åtgärder*

Nr 87

Måndagen den
18 februari 1980

*Meddelande om
fråga*

§ 6 Anmäldes och bordlades
Proposition
1979/80:82 om ledning och administration av sameskolorna m. m.

§ 7 Anmäldes och bordlades
Motion
1979/80:1906 av *Paul Jansson m. fl.* med anledning av fullmäktiges i
riksbanken förvaltningsberättelse för år 1979 (Redog. 1979/80:9)

§ 8 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 18 februari

1979/80:338 av *Olle Wästberg* i Stockholm (fp) till arbetsmarknadsministern
om anställningen av handikappade vid statliga myndigheter:

Bristen på meningsfulla arbeten dömer ofta handikappade människor till passivitet och isolering. Fortfarande finns alltför få arbeten anordnade inom arkivarbete, halvskyddad eller skyddad sysselsättning. Inom den offentliga sektorn finns många arbetsuppgifter där ett handikapp kan ha relativt liten betydelse för förmågan att sköta jobbet.

Hur många människor finns anställda inom arkivarbete, halvskyddad eller skyddad sysselsättning inom kanslihuset?

Anser statsrådet att statliga myndigheter bör gå före vad gäller anställandet av handikappade?

§ 9 Kammaren åtskildes kl. 11.24.

In fidein
SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert